

wskazać czuwanie nad tym, by do Komunii św. przystępowały osoby odpowiednio dysponowane, a nie były dopuszczane osoby będące w karach kościelnych i trwające w jawnym grzechu ciężkim. Autor referatu bardzo szczegółowo przedstawił zadania proboszcza wynikające z dokumentów odnoszących się do roku eucharystycznego. Dotyczą one formacji do przeżywania sakramentu Eucharystii i sprawowania jej zgodnie z obowiązującymi normami.

Zmieniająca się rzeczywistość, w jakiej działa Kościół, wymaga od niego ciągłej aktywności, dostosowania się do zmieniających się warunków. W poszukiwaniu właściwych środków i metod ciągle aktualne są wskazania Soboru Watykańskiego II. Symposium zorganizowane przez katedrę Historii Źródeł Kościelnego Prawa Polskiego oraz Koło Naukowe Kanonistów pokazało, że 40 lat od rozpoczęcia obrad Soboru Watykańskiego II jego wskazania są aktualne dla kształtowania porządku prawnego w Kościele.

Ks. Ambroży Skorupa
Katedra Prawa Instytutów Życia Konsekwowanego
i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego KUL

SPRAWOZDANIE
Z MIĘDZYNARODOWEJ KONFERENCJI NAUKOWEJ
„*FORUM EXTERNUM I FORUM INTERNUM*
W PRAWIE KANONICZNYM.
MIĘDZY PRAWEM A SUMIENIEM”
Lublin, 9-10 maja 2005 roku

Katedry Prawa Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego oraz Prawa Sakramentów Świętych na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL zorganizowały międzynarodową konferencję naukową na temat: „*Forum externum i forum internum* w prawie kanonicznym. Między prawem a sumieniem”. W konferencji uczestniczyli przedstawiciele różnych ośrodków naukowych, między innymi z Budapesztu, Rzymu, Krakowa oraz Lublina.

Kardynał P. Erdo w swoim referacie pt.: „*Forum internum i forum externum* w prawie kanonicznym” zwrócił uwagę na rzeczywistość Kościoła. Kościół jako wspólnota doczesna i widzialna musi liczyć się z rzeczywistością łaski, która umyka postrzeganiu ludzkiemu. W tym aspekcie należy patrzeć na forum zewnętrzne i wewnętrzne w porządku kościelnym. W obowiązującym prawie kościelnym (KPK 1983 i CCEO 1991) istnieje zgodność odnośnie do sprawowania władzy. Według regulacji kodeksowych władza sprawowana na forum zewnętrznym jest ważna także

na forum wewnętrznym. Jednakże istnieją okoliczności, kiedy ta władza jest sprawowana tylko na forum wewnętrznym. Prelegent wskazał, że o forum wewnętrznym i zewnętrznym oraz ich wzajemnych relacjach jest mowa w KPK (1983) w normach dotyczących aktów administracyjnych, dyspensowania od przeszkód małżeńskich, regulacji dotyczących sakramentu święceń, zwalniania z kar kościelnych oraz sprawowania władzy sądowniczej.

W referacie pt.: „Sumienie ponad prawem?” ks. prof dr hab. Andrzej Derdziuk omówił istotne aspekty dotyczące relacji obiektywnego porządku prawa do subiektywnego (podmiotowego) porządku sumienia oraz przedstawił naukę Kościoła na temat sumienia. Stwierdził, że „sumienie służy prawu i posługuje się prawem”. Ukazując wyższość sumienia nad prawem podkreślił, że „[...] sumienie stanowi ostateczną, choć nie absolutną instancję podmiotu w podejmowaniu decyzji moralnych. Ostateczność oznacza tu, że nie może go zastąpić żaden ludzki autorytet ani czynnik społeczny”. Tak rozumiane sumienie wymaga formacji, bez której straciłoby zdolność decydowania. Innym zagrożeniem jest skrajny subiektywizm, kiedy człowiek traci zdolność przyjęcia jakichkolwiek praw i zamyka się w ciasnym kręgu własnych przekonań. W dalszej części wystąpienia Autor wskazał okoliczności wymagające sprzeciwu sumienia wobec prawa. Taka sytuacja ma miejsce wtedy, gdy mamy do czynienia z prawem niegodziwym. „Za takie niegodziwe prawo Jan Paweł II, zgodnie z niezmiennym nauczaniem Kościoła, uznał ustawy dopuszczające aborcję i eutanazję”.

Ksiądz prałat dr Grzegorz Erlebach wygłosił referat zatytułowany: „*Illicitas* – pojęcie prawne czy tylko moralne?” Swoje rozważania autor ten oparł na znaczeniu terminu *illicitas* w KPK z 1983 roku. W znaczeniu szerokim Prelegent podkreślił charakter obowiązujący normy prawnej, w której pewne warunki są wyraźnie wymagane do godziwości danego aktu. Jeśli chodzi o skutki prawne, to *illicitas* nie utożsamia się z nieważnością. „*Illicitas* stanowi kategorię znacznie szerszą, aniżeli *nullitas*. Każda czynność prawna nieważna jest również *illicita* (w pewnym tego słowa znaczeniu), ale nie na odwrót: nie każda *illicitas* pociąga za sobą nieważność”. Termin *illicitas* występuje także w dokumentach pozakodeksowych. Przykładem takiego dokumentu jest instrukcja *Dignitas connubii*. Według norm w niej zawartych, w procesie o nieważność małżeństwa nie należy przyjmować dowodów, które zostały zdobyte w sposób niegodziwy.

W referacie pt.: „Zwalnianie z kar kościelnych w zakresie wewnętrznym sakramentalnym. Problemy i perspektywy” prof. dr Zbigniew Suchecki z Uniwersytetu Laterańskiego przedstawił sytuację wiernego, którego dotknęła sankcja karna, a z której chciałby się zwolnić. Takie zwolnienie jest aktem łaski i może być dokonane w zakresie wewnętrznym sakramentalnym. Autor zwrócił uwagę na te regulacje, które dotyczą kompetencji podmiotu zwalnającego, jak również na okoliczności, w jakich znalazł się ukarany. Te okoliczności (trudność pozostawania w karze) mogą wpływać na ułatwienie uzyskania zwolnienia z kary kościelnej w danym momencie. Jednak w takiej sytuacji samo prawo, jak i zwalnający może nałożyć dodatkowe obowiązki i wskazać wymagania dla zwalnianego z kary, niekiedy obwarowane sankcją ponownego popadnięcia w karę.

Dr Elżbieta Szczot (KUL) przedstawiła referat: „Odpowiedzialność rodziców za katolickie wychowanie potomstwa. *Forum externum* i *forum internum* odpowiedzialności rodziców”. Autorska wyjaśniła pojęcie wychowania katolickiego. Wskazując jego przedmiot, podkreśliła znaczenie wychowania fizycznego, obywatelskiego, moralnego oraz religijnego. Tak rozumiane wychowanie jest obowiązkiem rodziców, których Kościół uznaje za „pierwszych i głównych wychowawców”. Obowiązek katolickiego wychowania spoczywa na rodzicach. Jeśli ochrzciłiby oni dziecko w religii niekatolickiej, wychowali dziecko ochrzczone w Kościele katolickim w religii niekatolickiej albo ochrztili i wychowali dziecko w religii niekatolickiej, powinni zostać ukarani cenzurą. Sprzeniewierzenie się temu obowiązkowi jest obwarowane sankcją karną. Natomiast niezachowanie należytej staranności w realizacji obowiązku wychowawczego, zaniedbanie czy lekceważenie tego obowiązku nie skutkuje sankcją karną.

Referat pt.: „Dobro publiczne czy prywatne? Refleksje obrońcy węzła małżeńskiego” przedstawił ks. dr Piotr Majer (PAT, Kraków). Ukazując wnikliwie relacje dobra publicznego i dobra prywatnego w małżeństwie, Autor podkreślił, że małżeństwo to nie „tylko prywatna sprawa samych małżonków”. W procesie o nieważność małżeństwa obrońca węzła pełni rolę strażnika dobra publicznego. Wypełniając swoje zadanie, obrońca węzła nie może podnosić argumentów przemawiających za nieważnością małżeństwa. Z drugiej zaś strony, obrońca węzła nie może konstruować sztucznej obrony węzła małżeńskiego ani uciekać się do argumentów nie mających pokrycia w faktach.

W referacie pt. „Przełożony kościelny a sumienie podwładnego” ks. dr Ambroży Skorupa (KUL) przedstawił relacje pomiędzy władzą kościelną a sumieniem podwładnych. Zwrócił też uwagę na okoliczności, w jakich podwładni są zobowiązani do posłuszeństwa w sumieniu przełożonym kościelnym. Taką okolicznością jest nauczanie Kościoła w sprawach wiary i moralności. Prawo Kościelne wskazuje także na obowiązek uszanowania wolności sumienia podwładnego, co jest uwzględnione np. w kanonach regulujących prawo do swobodnego wyboru spowiednika. Trzeba też wskazać na sytuacje wątpliwe, kiedy dobro wspólne domaga się dobrej woli zarówno ze strony przełożonych, jak i ze strony podwładnych.

Problematyka przenikania *forum externum* i *forum internum* w prawie kanonicznym dotyczy wielu aspektów. Konferencja zorganizowana w Lublinie z udziałem wybitnych przedstawicieli kanonistyki ukazała problem w wyżej wymienionych aspektach i była okazją do refleksji i wymiany opinii na ten temat.

W czasie konferencji wręczono prof. Bronisławowi W. Zubertowi OFM księgę *Pro iure et vita*. W tej księdze zamieszczono wybrane publikacje Ojca Profesora.

Ks. Ambroży Skorupa
Katedra Prawa Instytutów Życia Konsekwowanego
i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego KUL